

KONFERENCJE NAUKOWE - SPRAWOZDANIA

Lwów.

Miasto - społeczeństwo - kultura

W dniach 18–20 maja 2006 roku we Lwowie odbyła się VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu: „Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura”, której tradycja – zapoczątkowana przez profesora Kazimierza Karolczaka – sięga 1992 roku. Konferencje odbywają się co dwa lata, na przemian w Krakowie i we Lwowie. Gospodarzem w Krakowie jest Instytut Historii Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej, natomiast we Lwowie Wydział Historyczny Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki. Pokłosiem kolejnych spotkań są publikacje książkowe, które zawierają wygłoszone referaty, uzupełnione specjalnie zamówionymi tekstami. Przyjęto zasadę, że artykuły publikowane są w języku wygłaszania referatu. Większość opublikowanych dotychczas artykułów oparta została na materiałach źródłowych i posiada nowatorski charakter, w istotny sposób powiększając naszą wiedzę na temat przeszłości Lwowa. Już w 2004 roku, w trakcie podsumowania siódmej konferencji profesor Feliks Kiryk powiedział, iż: „Nie jest możliwe napisanie obecnie solidnej historii Lwowa i Galicji, która uwzględniałaby stanowiska strony polskiej i ukraińskiej, bez sięgnięcia do publikacji będących dorobkiem tych konferencji”.

Otwarcia konferencji – w obecności Aleksandry Hnatiuk, radcy Ambasady RP w Kijowie – dokonali: prof. Iwan Wakarczuk – rektor Uniwersytetu Lwowskiego, prof. Kazimierz Karolczak – dziekan Wydziału Humanistycznego Akademii Pedagogicznej w Krakowie, doc. Roman Szust – dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Lwowskiego, prof. Feliks Kiryk – rektor Akademii Pedagogicznej w latach 1993–1999 oraz prof. Stepan Makarczuk – dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1976–1994. W tym czasie nastąpiła sentymentalna podróż w czasie... aż do początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Wtedy też grupa historyków polskich i ukraińskich podjęła dialog na temat przeszłości, a także przyszłości Lwowa. Postanowili podjąć wspólne badania, które miały umożli-

liwić napisanie syntezy dziejów Lwowa, wolnej od zakłamań i uprzedzeń. Z biegiem lat grono naukowców badających dzieje Lwowa znacznie się poszerzyło. W ósmej konferencji uczestniczyło ponad pięćdziesięciu uczonych z sześciu krajów. Do Polaków i Ukraińców dołączyli przedstawiciele ośrodków naukowych z Francji, Niemiec, Rosji i Szwajcarii. Świadczy to, że Lwów jest w stanie oczarować swoją historią i pięknem nie tylko Polaków i Ukraińców. Do Lwowa dotarli także studenci historii z Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Warto podkreślić, że stronę polską najliczniej reprezentowali uczeni z Akademii Pedagogicznej. Obecni byli również naukowcy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Szkoły Nauk Społecznych PAN, Akademii Medycznej we Wrocławiu i Akademii Świętokrzyskiej. Dominowali historycy, ale nie zabrakło przedstawicieli innych dyscyplin naukowych, np. politologii. Z ogromnym zainteresowaniem spotkał się referat profesor muzykologii Dominiki Porębskiej-Kwaśnik zatytułowany: *Wschodnio-polska twórczość operowa we Lwowie w XIX i XX wieku*. Ze względu na bardzo dużą liczbę prelegentów część wystąpień i dyskusji odbywała się w sekcjach. Wszystkie sekcje pracowały w pięknych salach monumentalnego gmachu Uniwersytetu Lwowskiego, niegdyś siedziby Galicyjskiego Sejmu Krajowego.

Reprezentanci Akademii Pedagogicznej wygłosili następujące referaty: prof. Jacek Chrobaczyński – *Lwów i „lwowskość” w świadomości PRL-owskiego Krakowa*, prof. Kazimierz Karolczak – *Prowincjonalna stołeczność. Rola i miejsce Lwowa w XIX-wiecznych dziejach Polaków*, prof. Feliks Kiryk – *Związki gospodarcze i kulturalne miast małopolskich ze Lwowem*, prof. Bożena Popiołek – *Testamenty mieszczan lwowskich XVII i XVIII wieku*, dr Piotr Borek – *XVII-wieczne oblężenia Lwowa w twórczości Józefa Bartłomieja Zimorowica*, dr Isabel Röskau-Rydel – *Rodziny urzędników niemiecko-austriackich we Lwowie w XIX wieku*, mgr Łukasz Tomasz Sroka – *Zaangażowanie społeczne elit żydowskich we Lwowie w okresie autonomii galicyjskiej*.

Profesor Kazimierz Karolczak w trakcie swojego wystąpienia, które miało charakter inauguracyjny zwrócił uwagę, iż „prowincjonalna stołeczność” nie jest zwrotem nacechowanym negatywnie, czy też przewrotnym, albowiem Lwów położony był w Galicji, prowincji monarchii habsburskiej. Posiadał dla Polaków wyjątkowe znaczenie, lecz podobnym statusem mogły poszczycić się inne miasta: Gniezno, Kraków, Poznań... Profesor dokonał bardzo interesującej analizy porównawczej dotyczącej okoliczności, w których poszczególne polskie metropolie dochodziły do swojej stołeczności oraz zaczynały odgrywać wiodącą rolę. Lwów niemal od początku swojego istnienia predestynowany był do zajmowania znaczącej pozycji gospodarczej. Gród usytuowano na skrzyżowaniu szlaków, wiodących z Krakowa na wschód, w kierunku Kijowa i Morza Czarnego oraz z północy od Morza Bałtyckiego do Morza Czarnego, a także przez Halicz do Mołdawii, a nawet na Bałkany. Systematycznie rosło znaczenie Lwowa, jako ośrodka politycznego (narodowego) i naukowo-kulturalnego; w drugiej połowie XIX wieku miasto pełniło niniejsze funkcje zarówno dla Polaków, jak i Ukraińców.

Wyjątkową ucztę intelektualną stanowiły obrady sekcji poświęconej mniejszością narodowym i religijnym. Ważny, aczkolwiek mało znany wątek historii Lwowa przedstawiła dr Isabel Röskau-Rydel w referacie pt. *Rodziny urzędników niemiecko-austriackich we Lwowie w XIX wieku*. Znamienne, że Niemcy i Austriacy, którzy odgrywali w historii Lwowa istotną rolę, jak dotąd nie doczekali się należytego miejsca w historiografii. W ten sposób podjęte przez dr Isabel Röskau-Rydel badania mają pionierski charakter. Wydaje się, iż nieobecność Niemców i Austriaków w opracowaniach historycznych nie jest swoistą karą za okres zaborów. O wiele większe znaczenie mają trudności natury metodologicznej, które towarzyszą studiom poświęconym tej społeczności. Prelegentka zwróciła uwagę na brak dokładnych danych faktograficznych, a przede wszystkim statystycznych o liczbie Niemców i Austriaków we Lwowie. Istniejąca w tym zakresie statystyka jest skrajnie zawodna. Swoje referaty wygłosili cenieni znawcy tematyki: prof. Henryk Gmiterek (UMCS) – *Żydzi lwowscy i ich związki z Lublinem w XVII wieku*, prof. Stepan Kaczaraba (UL) – *Українсько-єврейські відносини у Львові в міжвоєнний період*, prof. Michajło Kril (UL) – *Організована чеська громада у Львові (остання третина XIX-початок XX ст.)* oraz dr Stefan Gąsiorowski (UJ), *Relacje chrześcijańsko-żydowskie we Lwowie do końca XVIII wieku*. Wystąpienie dr. Gąsiorowskiego zwracało na siebie uwagę znaczną ilością szczegółowych danych oraz ciekawych i odważnych analiz. Kontakty chrześcijan z Żydami, chociaż nie należały do najłatwiejszych były potrzebne, wręcz niezbędne. Żydzi pojawili się we Lwowie bardzo wcześnie. Materiały źródłowe potwierdzają istnienie żydowskiej gminy w tym mieście już w XIV wieku. Żydzi lwowscy, podobnie jak ci zamieszkujący inne miasta, cieszyli się przywilejami wynikającymi z odpowiednich aktów prawnych otrzymanych od króla Kazimierza Wielkiego. W dokumencie Kazimierza Wielkiego z 1367 roku możemy przeczytać o woli zachowania nienaruszonych praw Ormian, Żydów, Saracenów, Tatarów, Rusinów i innych każdego stanu i zajęcia. Nie tylko przywileje, ale także korzystne położenie miasta zachęcało Żydów do osiedlania się we Lwowie. Kupcy żydowscy przyczynili się do rozwoju miasta, wnoszone przez nich różnego rodzaju opłaty i podatki umożliwiały realizację poważnych inwestycji miejskich. Mimo to nie brakowało napięć i konfliktów pomiędzy chrześcijanami a Żydami, bardzo ostrą formę przybierała konkurencja między nimi w handlu i rzemiośle. Niezależnie od tego nie brakowało poprawnych relacji, zdarzało się nawet, że chrześcijanie wspólnie z Żydami dopuszczali się czynów karanych przez prawo!

Ostatnie referaty, wieńczące konferencję poświęconę historii najnowszej Lwowa, wygłosili je: prof. Grzegorz Mazur (UJ) – *Ruch komunistyczny we Lwowie w latach 1918–1939 – czy nowa „biała plama” w historii miasta?*, prof. Włodzimierz Bonusiak (UR) – *Aparat okupacyjny we Lwowie w latach 1941–1944*; doc. Roman Sirota (UL) – *„Ми помилялися би, вважаючи питання Львова остаточно вирішеним не на користь поляків”: остання львівська дискусія у Форин Оффіс 1944 року* oraz prof. Jacek Chrobaczyński (AP) – *Lwów i „lwowskość” w świadomości PRL-owskiego Krakowa*. Podsumowania konferencji dokonał prof. Kazimierz Karolczak.

VIII konferencję „Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura” można uznać za w pełni udaną, zarówno pod względem merytorycznym, jak i organizacyjnym. Ukraińscy gospodarze tradycyjnie już starają się zapewnić swoim gościom najlepszy komfort pracy naukowej oraz wypoczynku. Od chwili przyjazdu aż do ostatniego dnia pieczołowitą opiekę nad przybyszami z Polski sprawował doc. Marian Mudryj. Po zakończeniu konferencji organizatorzy przygotowali wycieczkę z przewodnikiem po Lwowie, a na jej trasie znalazły się, m.in. Baszta Prochowa, liczne cerkwie i kościoły, Rynek, dzielnica żydowska oraz muzeum piwa.

Jak zgodnie podkreślano kolejne konferencje służą nie tylko naukowym dysputom i wypracowywaniu wspólnych stanowisk, co jest trudne do przecenienia, ale także nawiązywaniu kontaktów, a nawet przyjaźni. Nie pozostaje to bez znaczenia dla formalnej współpracy polskich i ukraińskich ośrodków naukowych. Tak to już w życiu bywa, że przyjaciołom rozmawia się przyjemniej... A zatem wszyscy z niecierpliwością oczekują dziewiątej konferencji, która za dwa lata odbędzie się w Krakowie.

Łukasz Tomasz Sroka